

เจดีย์บนเกาะหนู ใครสร้าง ?

บรรจง ทองสร้าง
ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เกาะหนู บริเวณปากน้ำเมืองสงขลา เป็นเกาะที่ในตำนานหนึ่งเชื่อว่าเป็นที่มาของชื่อเมืองสงขลา ด้วยพ่อค้าชาวเปอร์เซีย ได้เดินเรือมาค้าขายที่เมืองสงขลา แล้วเห็นลักษณะทางกายภาพเมื่อมองมาแต่ไกลของเกาะหนู และเกาะแมว เหมือนรูป “สิงห์” สองตัวหมอบเฝ้าปากน้ำสงขลา จึงเรียกเมืองนี้ว่าเมือง “สิงหลา”¹

การสำรวจบนเกาะหนู (ภาพ ก) พบซากเจดีย์บนยอดเกาะ สร้างด้วยอิฐดินเผาหลายขนาด (ภาพ ข) ลักษณะเป็นฐานอิฐกลวงตรงกลางแบ่งออกเป็นสองห้อง ขนาดห้องประมาณ 4 ตารางเมตร เชื่อมต่อกันด้วยช่องว่างระหว่างห้อง กว้างประมาณ 80 เซนติเมตร (ภาพ ค)

(ก)

(ข)

(ค)

ภาพแสดงเกาะหนูและซากเจดีย์บนเกาะ

เกี่ยวกับการสร้างเจดีย์บนเกาะหนูนั้น มีเอกสารสำคัญสมัยอยุธยา 2 ฉบับ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์การสร้างเจดีย์ คือ เอกสารว่าด้วยเรื่อง “กัลปนาจังหวัดพัทลุง” และเอกสารเรื่อง “ยอเข้าตำราหมื่นตราพระธรรมวิลาสเอาไปวิวาทเป็นหัวเมือง” โดยเนื้อหาในเอกสารกัลปนาจังหวัดพัทลุงว่ามีกลุ่มโจรสลัดคนละเข้าปล้นทำลายบ้านเมืองบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ครั้งหนึ่ง และช่วงที่สองปรากฏเนื้อหาในเอกสาร ยอเข้าตำราหมื่นตราพระธรรมวิลาสเอาไปวิวาทเป็นหัวเมือง ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 หรือหลวงพ่อดวด ว่ามีสลัด “อุซังตานะ” เข้าปล้นทำลายเมือง^๘ โดยเอกสารกัลปนาจังหวัดพัทลุงมีเนื้อความ ดังนี้

“...วันพฤหัสบดี เดือน 11 ขึ้น 6 ค่ำ ปีมะแม นักษัตรโทศก ศักราช 977...ปลัดวินัยธร แลสงฆ์ทั้งหลายเข้าไปถวาย พระพรว่า พระศาสนาวัดพระราชาประดิษฐาน ² พระมาลิกเจดีย์ สูงแสนห้าวา ³ และมี ณ พระพุทธรูปบาทเขาบรรพต พระโคะ แลวัดวาอารามจังหวัดเมืองพัทลุงว่า “อุซงขตนะ” มาปล้นเมือง และเผากุฎี วิหาร และพระธรรมศาลา อุโบสถ อาราม แลธรรมณราย ⁴ พระพุทธรูปสิ้น...” ⁵

และใน ยอเข้าตำราหมื่นตราพระธรรมวิลาสเอาไปวิวาทเป็นหัวเมือง มีเนื้อความ ดังนี้

“...แลครั้งเกิดสมเด็จพระเจ้าพระราชาธิบดีมุนีมีบุญ ⁶ แลได้พระพุทธรูปศักราช 990 ฉลุ สัมฤทธิ์ศก..แลเมื่อครั้ง “อุซงขตนะ” มาเผาวัดวาอารามแหล็ก ตีพระไพหารแลราชฎรทั้งหลายแตกซ่านเข้าป่าเป็นอันมาก...แลให้มีตราออกไปถึงออกญาราม ให้ออกญารามชักเอาคนศิลาบานทานพระกัลปนาบุรพกษัตริย์เจ้าแต่ก่อนนั้นให้แล้ว แลให้ออกญารามไปตามอุซงขตนะ แลครั้นตราออกมาถึง ออกญาก็ชักเอาคนศิลาบานทานพระกัลปนานั้น แก่พระครูธรรมทิวากรวรบดีศรีสัทธรรมมาทิพแล้ว แลออกญารามก็ยกพลไปตามสลัด แล้วพากลับมา จึงก่อพระเจดีย์ ณ เกาะขามอันหนึ่ง ณ เกาะหนูอันหนึ่ง ณ บนจอมเขา แดงแลเรียงลงมาสุดหัวเขาแดง 3 อันเท่านั้น...” ⁷

จากการศึกษาเวลาของการเข้าปล้นทำลายเมืองของสลัดอุซงขตนะจากบันทึกทั้ง 2 ดังกล่าวข้างต้นนั้น พบว่า เหตุการณ์ในกัลปนาจังหวัดพัทลุง เกิดขึ้นเมื่อ วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2153 ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม และ เหตุการณ์ในยอเข้าตำราหมื่นตราพระธรรมวิลาสเอาไปวิวาทเป็นหัวเมือง เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของหลวงพ่อดาวตด คือช่วงปี พ.ศ. 2171-2180 ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมถึงแผ่นดินสมเด็จพระเทพราชา ⁸

จากบันทึกทั้ง 2 เหตุการณ์เห็นได้ว่าพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ถูกโจรสลัดอุซงขตนะเข้าปล้นทำลาย อย่างน้อย 2 ครั้ง และในครั้งที่ 2 คือ ช่วง พ.ศ. 2171-2180 นั้น กษัตริย์กรุงศรีอยุธยาได้สั่งให้ “ออกญาราม” ไปปราบสลัดเสร็จ แล้วออกญารามได้สร้างเจดีย์ ไว้บนเกาะขาม ในเขตอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา และ “เกาะหนู” รวมถึงบนเขาแดง ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่า ซากเจดีย์ดังกล่าว คือเจดีย์ที่ออกญารามสร้างขึ้นภายหลังการปราบโจรสลัดอุซงขตนะ ในครั้งนั้น

สำหรับการยืนยันอายุของซากเจดีย์ดังกล่าว สามารถทำได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คือเทคนิคการเรืองแสงความร้อน (Thermoluminescence : TL) ก็จะได้ข้อมูลจริงในทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองสงขลาใน สมัยอยุธยา

สำหรับข้อมูลบอกเล่าว่าด้วยซากดังกล่าวคือฐานป้อมปืนใหญ่ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น มีประเด็นที่จะต้องอธิบายสนับสนุนให้ได้อย่างน้อย 3 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ฐานปืนใหญ่ทำไมจึงกลวง หากเป็นการกลวงเนื่องจากนักขุดค้นโบราณวัตถุ แต่เมื่อพิจารณาจากการเรียงอิฐบริเวณฐาน คูมีระเบียบแบบแผน

ประการที่สอง ทำไมต้องขุดฐานหินให้เป็นหลุม เพื่อวางแผ่นอิฐดินเผา ในเมื่อฐานหินมีความมั่นคงอยู่แล้วโดยธรรมชาติ

ประการที่สาม ทำไมไม่ใช้หินที่สามารถหาได้บนเกาะหนูสร้างเป็นฐานปืนใหญ่ ซึ่งจะมั่นคงกว่าอิฐดินเผา ซึ่งอิฐดินเผาจะต้องผลิตจากภายนอกเกาะหนู แล้วขนขึ้นไปสร้าง เช่นเดียวกับการสร้างป้อมปืนและกำแพงเมืองฝั่งเขาแดง สิงหนคร ที่ล้วนใช้หินภูเขาในบริเวณที่ก่อสร้างทั้งนั้น

หากจะเป็นไปได้คือ ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อทหารเห็นเจดีย์ทรงสูงอยู่แล้ว โดยการไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่ จึงปรับยอดส่วนบนออกแล้วทำพื้นระดับบนฐานเจดีย์สำหรับตั้งปืนใหญ่ก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามการรับน้ำหนักทั้งตัวปืนใหญ่และทหารที่คุมปืนต้องสอดคล้องกับความมั่นคงของฐาน

เชิงอรรถ

- 1 กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. (2556). จังหวัดสงขลา. สงขลา : สำนักงานจังหวัดสงขลา. หน้า 12.
- 2 หมายถึง วัดพะโคะ ตำบลชุมพล อำเภอสิงหนิง จังหวัดสงขลา
- 3 หมายถึง 1 เส้น 5 วา
- 4 คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี. (2510). เรื่องกัลปนา จังหวัดพัทลุง. ในประชุมพระตำราบรมราชาพิศเพื่อกัลปนา สมัยอยุธยา ภาค 1. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี. หน้า 62.
- 5 หมายถึง ทำลาย
- 6 หมายถึง หลวงพ่อทวด
- 7 คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี. (2510). เรื่องย่อเข้าตำราหมื่นตราพระธรรมวิลาสเอาไปวิเวกเป็นหัวเมือง. ในประชุมพระตำราบรมราชาพิศเพื่อกัลปนา สมัยอยุธยา ภาค 1. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี. หน้า 81-82.
- 8 อารายา เรื่องดำ และ ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2559). การกัลปนาวัดบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21 – ต้นพุทธศตวรรษที่ 23. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ. ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 เมษายน-มิถุนายน 2559. หน้า 128-151.